

Գանգալի նոր ջրանցքը :

Սեր դարուս մեծագործ ազգերէն կը սեպուին Նագդիացիք , և յիրաւի ոչ դք կրնայ չզարմանալ անոնց երկայնամտութեանը և հնարագիւտ ճարտարութեանը վրայ՝ որ մեծամեծ ու օգտակար շէնքեր կը կանգնեն առանց ժամանակի ու ծախքի խնայութեան : Եւ յայտնի մեծագործութեան մ'ալ հնդկաստան Վանգէս գետին բացած ջրանցքն է՝ որ դեռ նոր լինցաւ :

Վանգէսի այս նոր ջրանցքը շատ աւելի զարմանալի է քան զՍեսոստրի ըրած ձեռափորները . և Վարեհի հռչակաւոր բացած ջրանցքէն ալ աւելի մեծագործ : Եւ նոր ջրանցքին երկայնութիւնը 1432 հազարամեղր (քիլոմեղր) է . իսկ Վարեհին շինածը 201 հազարամեղր երկայնութիւն ունէր : Վօդլի գնդապետը աս հսկայածե ու մեծագործ կառուցման տեսուչ կեցաւ . վրան շինուած է 902 մեծ կամուրջ , 297 երկրորդական կամուրջներ , 16 սահանք՝ ջրին այլ և այլ ընթացքն ուղղելու , 21 նաւարկելի ընդունարանք կամ փակարանք ջրոյ , 282 ոռոգման անցքեր և աստիճաններ՝ 16 հազարամեղր երկայնութեամբ տեղւոյ վրայ , որպէս զի տեղացիք կարենան ջուրը մանել , 179 գործարանք նոյն գետին ուղղութեան վրայ շինուած , 6 մեծ գործատուն ջրանցքին նորոգելու կարօտութեան ժամանակ գործածելու :

Նոյր աս բաներուս համար քացած ծախքը , որ տէրութիւնը իր վրան էր առեր , 17 միլիոն ֆրանք եղեր է , և ութ տարուան մէջ այսչափ մեծագործութիւնք 'ի գլուխ հաներ է : Իսկ բերած շահը տարին 3,625,000 ֆրանք է , որ պիտի վճարեն այն ամէն երկրագործ ու կալուածատէր որ աս ջրանցքէն կ'ուզեն ոռոգել երկիրը , և այնչափ հարկաւոր է ասիկայ անոնց անդաստաններուն , որ առաջուց բոլորովին անբեր էին ցամաքութեան պատճառաւ : Տարեկան ծախքը այլ և այլ նորոգութեանց համար կը հաշուեն մէկ միլիոն ֆրանք :

ԲՆԱԿԱՆՔ

ԿԵՆԴԱՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Քարերու մէջ փակուած ողջ կենդանիք :

Իայց որչափ որ դիւրին է ըմբռնել այս առաջին և ամենապարզ երևոյթս , այնչափ դժուար է հաւատալը կենդանի արջնագորտերուն՝ գիւտը : Եւ սակայն այս բանիս ճշմարտութեան վերաբերեալ պատմական վկայութիւններն այնչափ բազմաթիւ և հաւատարիմ են , և մանաւանդ Վերիկոլայէն սկսեալ ինչուան մեր օրերս շատերը այս բանիս վրայ խօսեր են , որ անոնց ըսածին նայելով ոչ միայն ճշմարիտ է այս բանս այլ նաեւ յաճախեալ : Եւ իսկ Վարեհոս , վեշտասաներորդ դարուն ամենէն երեւելի անդամազնինն ու վիրաբուժը կը պատմէ թէ ինքը աչքովը տեսեր է որ քար մը ճեղքելով՝ մէջէն ողջ արջ նագորտ մը ելեր է , և կ'ըսէ թէ երբոր ինքը մեծապէս զարմացած մնացեր էր , քարակոփն ըսեր է որ իրեն համար այս բանս առաջինը չէ , ուրիշ անգամներ ալ տեսեր է : Իայց Վարեհոսի այս պարզ պատմութիւնը , որ թէպէտ վերջէն ալ նոյնպիսի դիպուածներով հաստատուեցաւ , և որոնց յիշատակը ամենայն ինամբով դարէ դար աւանդուեցաւ , չը կրցաւ իմաստնոց խիստ պարանոցը կորացուցանել , որոնք ոչ միայն գործաւորին ըսածին չէին հաւատար , այլ նաեւ մասնաւոր խարդախութիւն կը սեպէին պատմողին կողմանէ , կամ թէ տգիտութենէ առաջ եկած : Եւ արդէն այս պատմութեանց արձագանգը երթալով մարելու վրայ էր , ու գուցէ և ոչ մէյմ'ալ խօսքը պիտի ըլլար , թէ որ նոյն կարգէ դուրս դիպուածը 1851ին չորոգուէր , և այնպիսի հաւատարիմ վկայութեամբ ստուգուած , որ գիտունք ստիպուեցան նոր և մտադիր քննութիւններ ընել այս բանիս վրայ :